

ЗЕМЉОРАДНИК

Уредништво и администрација
Балканска 14/1. Телефон 27-701

Година I- Број 1.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Чек. рачун Бр. 60938

Годишња претплата дин. 12.—
Изази једанпут месечно.

Нека крв говори

У миру град је активнији у политици од села. Они чувени окретни људи, са везама, телефонима и дубоким ценовима, што живе у граду и брзо се сналазе у свима ситуацијама, брзо се снају и у политици. Камелеонски се они пресвлаче и учествују у свима партијама и покретима, од ватрено-патриотских до неуравнотежено - анархистичких. Имали смо ми, сем добро познатих присталица свију режима и свију система, богате трговце-извознике, који су са неколико несвесних, купљених душа оснивали задруге свих могућих облика, у којима су они и чланством и капиталом били све и свја. Имамо и безброј акционарских друштава, у којима је опет и капиталом и чланством све и свја само један човек. Капитал зна и уме вешто и сигурно да искористи све повластичарске шупљине закона, јер му је профит врховни закон. Све то не би било тако тешко и опасно када би имаоци капитала гледали само свој посао и водили политику само са својом дружином, остављајући све друге, ван овога круга, да сами одлуче о својој судбини. Али капитал (а он је углавном у граду) зна и уме да искористи и несавршеност човека, који подлеже пропаганди, па за мале и јевтине паре купује и искористићува огромну политичку снагу баш оних маса, на чијем се исисавању храни и одржава.

Један део града (такозвани домаћи капитал, домаћа индустрија) обично под маском хиперпатриотизма штампа читава брда књига, брошура и летака, да би ојачао своје позиције и завладао и тамо где још не влада. Други део града (онај с међународним капиталом) избацује пароле заштите социјално слабих и користи све манифестације и слабости људског духа, да би такође заштитио своје привредно-политичке позиције и освојио оне, које још нису пале.

И једни и други највећи део своје духовне робе *избацују на највеће тржиште, на сељачко тржиште*. И једни и други траже да сељак подметне своја широка плећа за туђи рачун.

Село је немо, у време мира. Капитал, онај рентабилни капитал, побегао је са села. У селу нема пара, нема капитала, који би штампао и умножавао схватање села о држави. Село *треба и то да купује*. Да купује туђу мисао, туђу робу, за своје паре, за крвави зној свој. Да туђу главу стави на своје тело („Тешко ногама под лудом главом!“). Да туђом главом, а својом снагом, војује за другог и против себе. Село и данас, као и кроз

векове, треба да плати данак граду. Село, које има своје специјалне потребе и своје специјалне циљеве и свој сопствени поглед на државу и свет. Село, које има обиље својих нештампаних духовних производа. Село које је пропиштало под владом једнога дела града, а није профевало под владом другога дела града.

„Земљорадник“ се појављује кад у свету поново урлају топови и праште бомбе. Појављује се кад све државе морају да се обрате сељаштву, том непресушном, огромном извору хране и војника. Прошли светски рат натерао је многе државе и државнике да се позабаве селом и пољопривредом. После рата готово у свима земљама, а нарочито у аграрним, родило се аграрно питање и створили су се моћни политичко-привредни покрети, који су са долге невиненом снагом изабацили у први ред државних проблема, проблем сељачког друштвеног реда, који се у рату усталао и почео организовати.

„Земљорадник“ прима на себе најчаснију дужност да данас, кад се сељаштво поново прибира, јасно подвуче и издвоји из ратног хаоса идеја, политичке и привредне циљеве сељаштва. „Земљорадник“ ће несумњиво уложити сав младалачки занос и елац да у овом мутном времену јасно истакне и специфичност сељачке борбе за правду и нужност њеног успеха за добро државе, чији су најмоћнији стубови у сељаштву. Али, као и сви други на почетку посла, ви се бавите мишљу како ће вас примити они којима је стало до поштене борбе за напредак земље кроз оздрављење и препород села. Стрепите сигурно и због тога, што не располагате ни материјалним сретствима, ни штампарском, ни радио-станицом, чиме су наоружани они из града.

Треба да знате да нема ни једног срца које није ганула сељачка беда. Нема човека који са мало напора разума није дошао до закључка да у ово земљи све мора почети, равнати се и свршити према највећем и најважнијем интересу, према сељачком интересу. То ће вам олакшати посао. Праведност и нужност наше борбе биће вам мост ка успеху и сељачкој зори.

А, ви, што се глибите по непроходним селима и живите животом далеких предака, кад први пут угледате овај омладински орган, огледало ваше душе и било вашег срца, разумећете његову мисао и реч, јер то је ваша мисао и ваша реч. Ви, што живите и умирате као скотови, без основних услова хигијене,

ПРОБЛЕМИ НАШЕ ЗЕМЉЕ

Преоријентација у пољопривреди

У нашој дневној штампи, у пољопривредним часописима и у пригодној стручној литератури често се пише, а поред тога на конгресима, скупштинама и састанцима привредника разних група много се говори о потреби преоријентација у нашој пољопривреди. И кад се пише и кад се говори редовно се помињу ријечи: машинизација пољопривреде, стандардизовање пољопривредних производа, диригована, задружна а у последње време и обавезна пољопривредна производња. Сваки од ових поменутих термина има своје широко значење за нашу пољопривреду, а има и своје за и против.

Читава наша данашња пољопривреда почива на емпирији тј. на искуству које су у току многих стољења сабрали наши пољопривредници. Стечена искуства преносе се с-кољена на кољено. Од тих искустава одступа се исто тако тешко као што се до њих тешко и споро долазило. Пољопривреда која је развијена на искуству тијесно је везана са свим вањским факторима, нарочито за климом, земљиштем, са културним и привредним развојем пољопривредника и са њиховим социјалним односима. Најбитнија одлика емпиријске пољопривреде је да она више пажње поклања сигурности производње земље него њезином рен-

без правде, са мало права и много терета, будите спремни да кажете последњу, одлучну реч. Време је ваше и на вас је дошао ред.

Ви, омладинци, синови и сведоци сељачког страдања, крећете напред за препород друштва и васкрс села. Ви сте предзнак новог доба, новог века, века сељачке правде, који се рађа. Ви покрећете лист и пуштате још један вапај у ову атмосферу, пуну модернијих и моћнијих сретстава од вашег листа, у атмосферу пуну радио-таласа, бомби и екразита. Из вас и кроз ваш орган говори крв, крв милиона сељачких мученика, мртвих и живих, крв ваша, чиста и света омладинска крв. Говори крв, узбуркана бедом сеоских маса.

Нека се чује и одјекне далеко, где год има сељака, њиховог страдања и њихове борбе за бољи живот.

Милан Пурић

табилитету. Стога разлога тешко се придобива практични пољопривредник за промјене у свом раду: у начину обраде земље, у примјени нових метода гајења усјева и стоке, у избору нових гајења биљака и т. д. Другим ријечима, он се тешко одлучује на преоријентацију свога рада и у оним случајевима гдје би те преоријентације биле на мјесту и гдје не би биле несигурне. Свакако да сама пољопривредна производња носи у себи клицу велике опрезности и досљедности у раду практичних земљорадника. Ако због незгодних огледа са неком новом гајеном биљком изостане или подбаци приход на имању практичног земљорадника, онда је њему веома тешко поправити тај губитак јер је његова производња везана на годишње доба и на трајање повољног времена за развој усјева.

Пољопривредни стручњаци чије познавање појединих грана пољопривреде не почива само на искуству, него и на научним истинама желе и код нас разне преоријентације у пољопривреди али их не могу и неће да изводе на рачун појединих практичних земљорадника него само на општи рачун тј. у државним или самоуправним установама које су одређене за испитивање и истраживање. Тек када се на тим установама утврди да је гајење неке биљке могуће у одређеном рејону могу и смију они ту биљку препоручити и практичним пољопривредницима односно могу је увести у њихову пољопривредну производњу. По истим принципима поступа се и у другим питањима пољопривредне производње. Ни овим путем не долази се брзо до резултата. Потребна је најмање једна деценија а каткада и дуже времена да би се са неким огледом дошло до сигурних резултата.

У практичном животу постоји тежња а каткад и потреба да се дође брзо до успјеха. Таквих тежњи има и у пољопривреди. Носиоци тога брзог успјеха у пољопривреди често су изван саме пољопривреде. Они и носе на својим леђима терете пољопривредне производње, али су научени да из те производње добијају велику корист. Ти привредници форсирају разне преоријентације у нашој пољопривреди и желе да се оне одмах изводе не водећи рачуна какве ће резултате дати њихова настојања и да ли се с тим неће више

нашкодити правом развоју наше пољопривреде него што ће се користити. Неко вријеме нарочито у добу тешке кризе наше пољопривреде почеле су код нас трговачке коморе, поједине банковне установе, претставници пољопривредне индустрије и други који не спадају непосредно реду пољопривредних произвођача да натурају пољопривредницима па и пољопривредним државним установама разне врсте воћа, поврћа, житног сјемена, уљног сјемена и др. у циљу да унаприједи или преоријетишу нашу пољопривредну производњу. Највећи дио тих произвољно изабраних култура или нијесу дале повољне резултате или нијесу никако успјевале, али су код неких бесплодно утрошене огромне своје новца (у државној земљи у Војводини). Из истих кругова често се истиче и тражи стандардизација жита, воћа и поврћа. Када говоре о стандардизацији они мисле да је могуће за годину-две, створити стандардизоване пољопривредне производе као примјер наводе Сјеверну Америку. Међутим у Америци није се до тога дошло за годину-две већ и деценијама разне научне установе раде на постизавању стандардизованих пољопривредних производа. Или на пр. кад говоре о воћу помињу велики успјех Мичуринских радова у гајењу руског воћа, нарочито у постизавању нових одличних врста. Заборављају при том да су Мичурински успјеси резултат његовог животног рада и да је он до њих дошао само на основу својих дугогодишњих огледа. Ни наша пољопривредна производња не може бити неких нарочитих изузетака — ни преоријентације, ни машинизовање, ни стандардизовање неће дати повољне резултате све докле, док се и наша пољопривредна производња не постави на научну основу и док се не буде ослањала на безброј научних установа посиданих свуда по држави. Тек на тој бази моћи ће они који познају услове пољопривредне производње препоручити практичним пољопривредницима да одступају од досадашњих начина у својој производњи и да приступају новим методама и новим културама. Све што се не ради на таквој основи носи у себи карактер површности и експериментисања на рачун широких слојева практичних земљорадника.

Инж. Јово Поповић

Проблеми наших дана

ПИТАЊЕ ДАРДАНЕЛА У ЕВРОПСКОЈ ПОЛИТИЦИ

Над се говори о европској и међународној политици о Мореузима, онда се мисли на Дарданеле и Босфор који одвајају Европу од Азије и спајају Средоземно Море с Црним. Из Егејског или Белог Мора које лежи између Грчке и турске Мале Азије пролази се кроз Дарданеле у Мраморно Море, а из Мраморног Мора кроз Босфор у Црно Море. Дарданели су дуги 65 километара, а широк и два до пет километара, како на ком месту. Босфор је упола краћи и упола ужи: дуг 28 километара, а широк 550 до 3350 метара. Дарданели се налазе између малоазиског пошва и Галипољског Полуострва. Од Босфора западно у којој заливи Златни Рог око кога се простире Цариград.

Ови мореузи су капија између Европе и Азије и између источне европске половине и европских и афричких обала Средоземног Мора и Атлантског Океана. То је, дакле, капија између европског и азијског света, али уједно и капија између источноевропског копна и средоземног приморја. Око ове капије су се кроз векове борили разни освајачи: азијски Персијанци, Арабљани и Турци, европски: Грци, Македонци, Римљани, Византинци, западни Латини (Талијани и Французи), Срби и Руси. Највећи често животињи значај имали су мореузи за Грке, Турке, Русе и Јужне Словене. За Грке су имали значај, јер су убили живац приморских земаља у којима су вековима живели Грци око Егејског и Црног Мора. За Турке су мореузи били кичма њихове простране царевине која се протезала далеко с обе стране у Азији и у Европи. За Русе је то била капија кроз коју је саобраћала њихова аграрна источна половина Европе с јужном и западном индустријском Европом и њеном културом. За Јужне Словене су Мореузи имали посредан значај: што су господари Мореуза лако постајали господари Балканског Полуострва, као Римљани, Византинци, Турци. Над мореузима су обично оснивали трајну власт само они народи који су могли снажним копненом силом држати простране области у суседној Малој Азији и на Балкану. Али, при освајању требало је имати и јаку поморску силу. План цара Душана Силног да освоји Цариград није могао успети јер није имао добру опрему за освајање тврђава нити поморску силу, нити је могао да добије у помоћ флоту од металачких Латина. Турци су успели да вековима завладају Мореузима, јер су освојили копно и с једне и с друге стране и створили и копнену и поморску силу.

Чим је створена нова руска држава крајем средњег века после ослобођења од татарске власти, одмах је видела пред очима далеки циљ у будућности, освојење те капије да добије излаз за своју огромну државу у културни западни свет. Велике политичке и економске тежње државе и народа обавијају се сјајем великих идеала да би се могли за њих одушевити домаћи и страни народи. Русија новог века обавила је ту своју тежњу великим европским хришћанским идеалом: да ослободи и обнови хришћанство и поново дигне крст на задужбени великог хришћанског цара и

свеча Константина Светој Софији у Цариграду. За такав општи идеал су се могли придобити не само велики православци Руси и балкански хришћански народи: Грци, Срби, Бугари и Румуни него и западни европски народи. Балкански народи су упрли одмах очи у Русију као једноверну силу која их може ослободити од турске власти, јер с ослобођењем Мореуза од турске власти било је уско свочупало и ослобођење Балкана, као што је власт над Мореузима доводила до власти над суседним копненим областима. Док је још Турска владала обалама Црног Мора и Русија била сасвим у унутрашњости копна, постављен је два века унапред тај циљ руске спољашње политике. Види се да је то дејало и природном напону и природним потребама те велике земље. И то је остао главни циљ руске спољашње политике кроз сва четири и по столећа новог века, ма како да су се мењали владари, династије и режими. Тако је питање Мореуза заузимало одувек значај првог реда у руској спољашњој политици.

Колико је за Русију имало важности да добије слободан, свој, обезбеђен излаз на Средоземно Море, толико исто је имало значаја за европске поморске силе да опрече да им се појави на Средоземном Мору са својом слободном флотом овако велика копнена сила као што је била Русија. Француска и Енглеска, као главне поморске силе Средоземног Мора до половине прошлог века, сметале су свим силама и сваком приликом тим руским тежњама. Томе су се придружиле, доцније Аустро-Угарска, Немачка и Италија. Борба се водила и на Балкану, дипломатски и војнички.

Док су се поморске западне силе само одупирале руском ширењу према Мореузима и Средоземном Мору, предузеле су централне силе Аустро-Угарска и Немачка не само да опрече руско ширење него да се копном у правцу према Мореузима саме прошире. Ипак је Турска у светском рату склопила с њима савез, јер је сматрала опаснијим руске тежње за Мореузима. Антанта је 1915 године признала као руски циљ рата заузимање Мореуза. Италија је призната готово сва западна и јужна Мала Азија као интересна сфера. О тим погодбама развила се опширна дипломатска преписка и дуги преговори. О свему је руски посланик Трубецкој из Ниша јављао Сазонову свој утисак да можда једини од балканских народа искрено желе утврђење Русије у Мореузима. Навала Енглеза и Француза с мора на Дарданеле пропала је с тешким жртвама.

Прошли светски рат, међутим, није донео остварење великих циљева у Мореузима ни за Русију, Грчку ни друге силе. Због унутрашње револуције Русија се морала за дуго времена одрећи свих својих старих спољашњих циљева, изгубивши и многе своје старе територијалне и поморске позиције на западној граници и на Балтичком Мору, тековину многих векова. Питање Мореуза је у уговорима о миру решено тако да су они остали у границама Турске, али се нису смели утврђи-

вати и проглашени су за неутрализоване. То стање је промењено уговором у Монтеу на Женевском Језеру 20 јула 1936 тако, да је Турска добила пуну сувереност над Мореузима и право

Кина се бори за своју слободу

Прошло је три године рата у Кини. Многољудни народ кулија на Далеком Истоку води ослободилачку борбу за своју слободу. Да би Јапан могао освојити Кину морао је најпре освојити Манџурију. А војнички кругови у Јапану стално су наглашавали да ако Јапан жели да у Азији оствари нови поредак, мора најпре освојити Кину.

Било је то 1931 г. Јапан је освојио Манџурију посредно потпомогнут неспособном енглеском дипломацијом која је чак одбила и предлог Америке да се према Вашингтонском уговору предузме заједничка акција сила потписника овог уговора. Да се заједнички устане противу Јапана који је мењао однос снага на Далеком Истоку. После кратког времена Јапан је освојио Бехол и Чаха, покушао да продере у Сујан. У то време кинеска нанкишка влада била је узета догађајима у унутрашњости Кине. Следовали су напади за нападом. Освојен је Пекинг и тиме започео велики рат противу Кине, чији је циљ био: претворити Кину у јапанске колоније где ће господарити разни јапански „пријатељи“ и генерали. Кина је била потребна Јапану. Јапан је желео да буде господар 800.000 Кинеза, огромног природног богатства и неисцрпног рударског потенцијала. Развој догађаја у Европи омогућавао је Јапану остварење његових замисли. Неспособна енглеска дипломатија, сурвентност између империјалистичких сила из Европе олакшавали су рад јапанских армија. А расцепканост кинеског народа и његова неорганизованост давала је утисак да ће Јапан убрзо покорити Кину. Кина није имала своју индустрију, ни организовану војску. Један амерички дописник упоређујући снаге Кинеза и Јапанаца напомиње, да је на један кинески авион долазило 30 јапанских, на 150 јапанских тенкова, један кинески, а артиљерија била је један према четири. После првих похода и Јапан је видео да је рачуне правио погрешно. И самом њему не достајале су многе ствари које су биле потребне за вођење једног дуготрајног рата. И док се Јапан борио са својим сопственим недаћама у Кини под утицајем напредних идеја кинески је народ се све више уједињавао под идејама: националног уједињења, социјалне и економске демократије, па под народним вођама Нао Куна, Чу Деа, Ван Мина, и Чан Кај Шека. Они су сви били једнодушни да треба наставити борбу противу Ја-

утврђивања и оружања и да је признато право приморским обалним силама, противно опозицији Енглеске, да имају слободан пролаз за своје ратне бродове кроз Мореуза а осталим силама је то право одузето.

Тако је питање ко ће владати Мореузима, и каква ће бити слобода за цтовидбу ратних бродова кроз њих кроз векове постепено увечено у интересе свих европских великих сила и балканских народа. Ни модерна авијација није могла да уништи значај тог копненог и поморског бедема између четири света, који држи Турска, ослоњена на Енглеску, чува га на старој мети руских аспирација и на линији бизнисе Виљемове тежње према Багдаду. Та изукрштеност моћ-

них сила на тој додирној тачки била је често у прошлости узрок њихових размимонлажења.

У том је био увек велики значај Мореуза као јабуке раздора међу силама, као оне златне јабуке коју је, по грчкој причи, на обалама Дарданела дао Тројанац краљевић Парис најлепшој боњњи Венери и тим изазвао међу богињама свађу, добио за ту пресуду о лепоти као дар од Венере моћ да одведе најлепшу грчку краљицу: Јелену, али тим је проузроковао Тројански рат у коме су грчки краљеви осветили част Јеленина мужа порушивши Троју. Та дарданелска златна јабука показала се још од почетка опасна за односе међу суседним државама и таква је остала.

Др. Васиљ Поповић

пана. Тражили су да се установи јединствен национални фронт, да престану унутрашње борбе и да се Јапану пружи снажан отпор. Ово су одмах добро осетили на својим леђима Јапанци. И ако су Јапанци у 1937 год. већ заузели Пекинг, Шангај и Нанкин, није ни то ишло лако. Њихово напредовање ишло је све спорије и жртве су биле све веће. Јапанци својим акцијама нису могли да униште кинеску војску и да натерају Чан Кај Шека на предају. На свима бојиштима Кинези су се храбро борили. Народна осма армија у својим операцијама показивала је чак и тренутне успехе. Она је у неорганизованој кинеској војску уносила дух искуства из народне револуције. Утицај студента Кинеза који су долазили из иностранства бивао је све већи и народ је био спреман да пружи отпор. И пружио га је на сваком кораку.

У 1939 год. јапанске трупе имају иницијативу и освајају Ханај. Пошто је то била кинеска престоница, влада кинеског народа сели се у Чункинг. Захваљујући издајама неких генерала Јапанци освајају Кантунг и Кантон. Врше искрцавања на обали код Фуџена, продиру низ долине река Јанцејанг и Сечуан, на југу према Чаншеу, а на северу у провинцијама Шанси и Шенси. Јапанске трупе поред успеха у овим напредовањима претрпљују пораз код Таерчунга, у којима је било великих губитака на страни Јапанаца. Осма кинеска армија одбија све нападе, док Јапанци бомбардују кинеске градове. Покушаји да и у 1939 и 1940 год. Јапан сломити војнички Кину нису успели. Иако је рат вођен на кинеској територији, Кина је ово време искористила за извршење духовне мобилизације и спремања за дуготрајни рат. Иако Јапанци држе 22% кинеске територије, власт Јапанаца је слаба јер изван градских насеља, јапанску власт нико не признаје. А герилске трупе образоване од храбрих Кинеза Јапанцима и у освојеним територијама задају тешке губитке које не крију ни јапански листови. У слободној Кини се развија привредни живот нарочито индустрија. Једном америчком новинару очито је пало у очи овај напредак кинеске индустрије. Упоредујући привредни живот под Јапаном и слободном Кином, он наводи као пример да је окупирани део Кине у 1939 г. имао пасивни биланс за око 405.000.000 кинеских долара. Слободни део Кине пак упркос ја-

панској блокади свих обала Кине имао је активну трговачку биланс.

Упоредујући Јапан, управо његове привредне прилике, немачки меродавни привредни листови врло црно описују привредне прилике Јапана. У томе се слажу и московски листови. Јапан је упућен на иностранство, у првом реду на Америку, која му је отказала трговачки уговор. Овај пример следовали су и многе друге државе. За трговање са иностранством потребне су му девизе. А он их нема. Нада да ће га Манџурија снабдевати с пиринчем и тиме донекле осигурати исхрану становништва на оточицама изјаловила се, јер га она сама увози. Живот је у Јапану поскупео за скоро 45%. Замисљена војничка шетња у Кини претворила се је у дуготрајан и несагледљив рат. Трошкови рата веома велики, износе око шест и по милијарди јена. Биланс војничких операција је милион и четврт јапанских војника онеспособљених за службу. Промене владе у Јапану и поред образовања ратног кабинета принца од Коноје не могу да покрију унутрашње борбе у Токију. Странке Сенјунај и Минсенто желе крај ове генералске авантуре и траже споразум нарочито са Енглеском. Група младих политичара жели да Јапан сва своја унутрашња питања реши на тоталитаран начин и да помоћу спољне експанзије реши све све своје унутрашње проблеме. Долазак кабинета принца Коноја значи победу ове групе. Он заводи тоталитарни режим, распушта све странке, ствара једну државну странку, у земљи заводи ратну дириговану привреду и у погледу Кине заступају брзу ликвидацију рата. Користећи се антагонизмом између империјалистичких сила на Далеком Истоку он је успео да освоји приличан део Кине. Али данас када је Енглеска увидела да од споразума са Јапаном нема ништа, и када Рузвелт уз одобравање конгреса одобрава Кини зајам од 59 милиона долара, Јапан пада у све тежу ситуацију. Јапан ће покушати на све начине да питање кинеске авантуре реши у своју корист.

Кина се бори за слободу. Ситуација на Далеком Истоку и новинарима и дипломатским представницима изгледа веома замршена. Али је једно тачно: рат ће трајати дуго и Кина ће се макар и сама борити до краја за победу. Кина је у маршу к победи.

Из наше идеологије

КОЈИМ ПУТЕМ

Врло је тешко писати о овој теми, данас кад бесни један од најстрашнијих ратова у историји човечанства, коме се ни из далека не може крај сагледати. Подготовка је тешко хладно и објективно расправљати у садашњем узбураном времену када је интересовање целог света скоро потпуно окренуто спољној политици, а сва наша мисао упућена на неизвесну сутрашњицу. Па ипак у овом времену треба пре свега имати чврсте нерве и не дозволити да нас обузме паника. Ми морамо знати да је добрим делом наша судбина у нашим рукама и да од нас самих прилично зависи хоћемо ли пребродити опасност, која се надвила над целим светом и која је продрмала темеље читавих континената.

Ми морамо израђивати нашу сељачку идеологију мирно и сабрано, као у нормалним временима. Морамо подизати сељака и стварати велики сељачки покрет, имајући изнад свега у виду нашу државну заједницу. Ми никада нећемо доћи у сукоб са државом, јер нам је држава изнад свега. Напротив ми ћемо јачајући покрет сељаштва јачати и државу и да му нема живота из државе, сељак је онај који је стварао државу и који ће је у случају потребе бранити. Оснажити сељака материјално, направити га политичким фактором значи учврстити темеље ове државе много чвршће и солидније него што би се икаквим одбрањеним појасом могло учинити. Државу треба приближити сељаку да је он што више заволи, у сељаку да у државној заједници држава није нешто изнад и изван њега већ да је он део те саме државе и да му без ње нема живота. У сељаку треба стварати веру у државу, треба у њему будити тај морални елемент, за то што знамо да деморалисан народ није у стању да се брани, па макар имао најбољу техничку опрему и сва средства потреба за вођење рата. Морално наоружање важно је исто тако, ако не и још важније, од техничког наоружања. Не вреде најбоља убојна средства, ако нема истинског убеђења код народа да се бори за свој опстанак борећи се за државу, јер је данас сељак кичма ван те заједнице. Наша је дужност да ту веру подижемо до максимума. Наш покрет ће у том погледу свакако одиграти своју историјску улогу тежњом да се сељаку треба усадити свест да оно место, које му по његовом броју, као и по моралној и материјалној снази припада.

Данас више него икада у израђивању сељачке идеологије, морамо наставити путевима које су одредили наши велики покојници Стамболијски и Радић. Не окрећући ни лево ни десно остајемо на основним линијама, израђеним у току наше часне, непрекидне двадесетогодишње борбе за јединствен сељачки покрет и задружну државу.

Свиња нама мора бити јасно да свако скретање од земљорадничког програма нарочито у правцу диктатуре иде противу сељачких и државних интереса. Напредак сељаштва може се остварити само у пуној слободи и под пуном контролом сељаштва, које у нашој држави чини основу целокупне друштвене и државне заједнице. Исто тако морамо одлучно и свом снагом устати противу оних који истичу да сељак не представља једну једину класу, која се оснива на апсолутној заједници интереса, већ да су интереси сиромашних сељачких слојева, у супротности са интересима имућнијих сељака. Овакво гле-

диште је стварност до сада јасно демантована, јер се класна заједница сељака осећа у свима облицима привредног живота. У прилог горњег тврђења треба истакнути чињеницу да је на пример интерес свих сељака, без обзира на величину њихове имовине, да што скупле продају своје производе, а што јефтиније купе производе индустрије и занатства.

Сељаштво у овако озбиљном времену мора бити повезано много чвршће него иначе и мора се збити у своју јаку групу, која му својим програмом, чврстином убеђења и честитошћу његових представника нуди највеће гаранције, да га неће изневерити. Поцепаност и лутање за туђом идеологијом и туђим програмима можда су једини узрок да сељак код нас није дошао до пуног изражаја. Да би сељак био господар своје судбине и одлучан фактор у управљању државом мора се наметнути не само својим бројем, својом снагом, него и непоколебљивом чврстином своје организације. Тако повезан и свестан своје вредности и моћи наш сељак биће гранитни стуб државе. Нико не осећа ону мистичну повезаност са родном грудом, ону истинску љубав према земљи, као сељак који је својим рукама обрађује и ствара из ње вредности без којих свима нама нема живота. Са тога разлога не треба се бојати да сељак не осећа љубав према домовини, јер му је та љубав вековима у срцу усађивана. Па када је тако онда морамо прегнути да и држава постане у истини сељачка, да цела наша активност буде упућена у правцу истинског буђења и подизања села.

На крају овога чланка упућујем апел омладини да, као што је препоручио Стамболијски у једној књизи, писаној за време прошлог рата у затвору, не кида везе са селом ни у младости ни у својим зрелијим годинама, да се не би одвојена од њега појавила доцније у животу као његов противник.

Омладина се мора спремати да би свој ум, своје срце и сву душу своју посветила селу и сељаку.

Гојко Терић

Шта је сељачка демократија?

Према саставу нашега друштва и конкретним политичким приликама наше земље, поставља се питање „сељачке демократије“. Ова има једну посебну проблематику. У једном сељачкоме народу као што је наш, ако би се сељаштво чврсто и потпуно организовало као у Хрватској, или као у Бугарској за време А. Стамболиског, политички систем би се приближио монопартијском и класном систему. Он би по својим циљевима могао имати велики капацитет организације, јаку извршну власт и јаку владу, и ако на поверењу народа у пуној мери засновану и у пуној мери би могао употребити социјалне групе, као што су задруге, синдикати итд. уз извесну социјализацију и планску привреду. То би према томе био један нарочити систем: између грађанске демократије, корпоративизма, и ако хоћете совјетизма, специјално сељачки и наш оригинални.

др. Ђорђе Ташић: О корпоративном уређењу, „Политика“ 28-VII-1940.

Село тражи своје

Мислимо увек на наше село

Од целокупног становништва наше земље 4/5 има земљорадника, и 1/5 сви остали. Према томе, када се говори о народним потребама, треба увек имати у виду, и то на првом месту, сељачки народ, који својим трудом и знојем има најпретежнији удео у националном дохотку, народној одбрани, народној исхрани, платном и трговинском билансу и на концу у потрошњи индустријских производа, као и у снабдевању индустрије сировинама. Нажалост, и ту 95% произвођача индустријских биљака имају далеко мањи утицај него само 5% претставника те прерађивачке индустрије.

Важност пољопривреде види се и по томе ако се узме у обзир национални доходак које било године. 1938 г. национални доходак је износио 47 милијарди, од чега отпада на пољопривредне гране око 19 милијарди или 2/5.

Од целокупне државне површине отпада на пољопривреду 14,500.000 ха, а од тога на ораници 7,608.412 ха. На све житанице 6,239.547 ха, на саму пшеницу око 2,100.000 ха и на кукуруз 2,400.000 ха. После САД, Аргентине и Румуније, наша је земља највећи произвођач и извозник кукуруза чији принос износи око 43,000.000 м. ц., а извоз 1,700.000—7,300.000 м. ц. Уз то наша је земља процентуално и једна од највећих извозница стоке.

Жетвени принос износио је последњих година околико:

1929 године	25,854.647 кв.
1930 „	21,861.501 „
1931 „	26,886.273 „
1932 „	14,545.319 „
1933 „	26,285.579 „
1934 „	18,596.136 „
1935 „	19,894.852 „
1936 „	29,235.719 „
1937 „	23,470.715 „
1938 „	30,299.370 „
1939 „	28,956.116 „
Свега	265,886.227 кв.

Приближна вредност извоза житарица, поврћа, воћа и сточарства износи за 1938 годину 1,470.453.334 динара, а 1939 године 1,070.834.953 динара, док вредност самога сточарства износи од 1922—1939 године око 30.000.000.000.— динара. Ако се узме у обзир да је цена коју трговац добије за свиње данас 17 дин., а да произвођач добије нешто око 14.— дин. и испод тога, онда значи да трговци зарађују данас на сваком килограму изнад 3.— дин. Колико су зарадили на извозу стоке у 1939 год. када је вредност тога извоза 552,267.363.— дин., а колико су зарадили за последњих десет година? А шта је сељак добио?

Када се сељак појави на пљаци са житом, не може се с трговцем погађати ни око 10 дин., јер му трговац одреже цену и неће више ни да говори; а то је зато, што је трговац свестан да, ако цену житу обори или подигне само за један динар, онда сви трговци, тако радећи, губе или зарађују нешто око 240 милиона динара.

Из свега тога излази да се о

народној муци већ једном мора повести брига, ако се жели и мало добра земљи и народу. Иначе село из дана у дан све више пропада; а што даље иде, све ће више жртва бити потребно да се оно опорави и стане на браник земље.

Жалосна је чињеница да ми ове године увозимо хиљаде вагона кукуруза из Бугарске и шаљемо га у Мачву, житницу Србије и Југославије, а још је жалосније да је пре неколико година у једном селу 20 км. удаљеном од скоро највеће житне пијаце, затворена основна школа усред зиме, јер је у селу само 10 кућа имало хлеба и деца у школи нису видели од глади. Споменимо и то да у доба када се стално говори о незапосленим интелектуалцима (који немају воље за рад на селу) постоји у селу Мјехурићима код Травника школски одбор, чији ни један члан није писмен, те место потписа на записник ставља палац!! У тој околини 30% народа има сифилис.

То све заједно значи невођење бриге и упрошћавање највећег и најдрагоценијег народног блага, који други народи премијама награђују.

Кажем, не води се рачуна и само тиме објашњавам да је од ослобођења наовамо око 1,000.000 ха наше земље прешло у стране руке, а о другим природним богатствима и да не говоримо.

Данас ми имамо око 672.000 сељачких поседа испод 2 ха земље на супрот 9000 газда са преко 110 ха. Уз то једна трећина сељачких поседа нема ни плуга, а Бугарска је за 20% повећала своју производњу деливши сељацима прошле године 95.000 плугова.

У самој Моравској бановини има око 80.000 сељачких поседа без плуга, а у Дринској бановини нема плуга 105.824 сељачка поседа. 101.776 поседа нема кревета за спавање, 124.607 купује хлеб, 94.249 нема сточне запреге, само 16% кућа је задано циглом а 54% домова немају шпорета. И једино се тиме да објаснити, зашто је Милан Бокан, из Буковина код Бара, прешао 100 км. пешке да би за два динара јефтиније купио опанке, или што је Станислав Ристић из Обреновца продао свог рођеног сина циганима из Бошњака за 1.400 дин., да би исхранио остало петоро деце.

Велика је невоља у народу, а о његовом здрављу нико не брине, и ако там у селу болест постаје народно зло. И док је у народу зло, у Београду један лекар поред своје приватне праксе и државне на клиникама и болницама, има још по неколико десетина хихада, дотле у Хрватској бановини на 3.26 становника долази 1 лекар у Зетској на 5.008, у Вардарској на 6.421, у Моравској на 6794 и у Врбаској на 13.010 становника 1 лекар.

Докле год буду 3 паробродарска предузећа добијала од државе на име субвенције 69 милиона динара, докле год 529 банкарских предузећа буду имала 812 милиона зараде, а пореза само 58 милиона, докле

год Народна банка буде давала 1 милијарду и 700 хиљада динара кредита, а од тога пољопривреди само 53 милиона, и на крају докле год се на државним железницама буде превозило годишње по 56.100.000 путника, а од тога 18 милиона бесплатно и са повластицама, дотле неће бити добра ни на претку у селу. А чему то води, видели смо и видећемо, али тешко онда ономе ко за ово зло буде полагао народу рачун. Јер народ није никада парницу изгубио.

Србија је 1910 године имала на 100 становника 428 грла стоке, а данас Југославија на 100 становника 275 говеда, 222 свиње и 654 овце, па ако се и даље настави „оде чума у свој род“!

Стога село тражи потпуно уживање свога труда, јер је оно стожер народне привреде. Производња се мора појачати, појефтинити а производ што боље увочити и у пуном износу предати произвођачу. Сиромашном сељаку се мора пружити земља за обрађивање заједно с потребним алатом.

Подизање стручне спреме сељака мора се одмах имати у виду и не дозволити да 700 младих, колико их прође кроз пољопривредне школе, траже и иду у државну службу, већ им пружити могућност за рад на селу као што је учинила Данска, која је сваке године школовала по 9.000 сељака и враћала их на посао у село. Раду тога пољопривредне школе треба да дају сведочење, него знање потребно селу.

Треба се заложити за подизање задружног духа, јер само здрава задружна организација може отстранити од себе оне који задругарство сматрају за краву музару, на чију једну сису пуштају своју фамилију, на другу вуку високи положај, на трећу задружну пензију, а на четврту задружну плату поред Мин. пензије. Само свесан и несебичан задружни борац види у задрузи спас, као и уклањање посредника између произвођача и потрошача. Задруга у трговцу види највећег противника и када задруга треба да користи неку погодност, а њени функционери се ортаче са трговцима и продају им те своје погодности, онда они према задрузи чине највеће злочине.

Село данас тражи свој труд за себе и земљу, а не за појединце. Оно се залаже за то, да се његови производи прерађују у задружним предузећима. Промет пољопривредних производа у земљи и на страни да се врши под контролом пољопривредних органа уз учешће самих произвођача. Кредитирање се мора вршити у смислу узајамности, а не у смислу зеленешких сврха. Подизање села политички, економскопривредно и културно на степен његове бројне снаге. Немилосрдно гоњење експлоатације села од стране других друштвених слојева и, на крају, село тражи само једну порезу и то према имовном и прогресивном стању.

Раде Живановић

Из историје нашег покрета

Политичка стварност

Савез земљорадника је идеолошки покрет. Родно се је политички у послератној атмосфери и расположењу као неминовност условљена пустоши а из једног сазрелог сазнања о односима у друштву. У стварању Савеза земљорадника, политички посматраног, рекло би се, да је јачи фактор био сељачки инстинкт него спознаја. Осећај, да је препуштен сам се би, економски уништен, без сигурних изгледа на једну организовану помоћ од економски моћних или заједнице, покренуо га је да кроз пуну политичку моћ и победу, оствари једно праведно друштвено економско уређење.

Овако се схватање развило у свим покрајинама одмах после ослобођења и ми у новоствореној држави у Савезу земљорадника налазимо и Србе и Хрвате и Словенце.

Уставотворна скупштина бирања је у пуној политичкој слободи.

Савез земљорадника показао је већ тада широку концепцију, високу државотворну свест са пуном ширином и љубављу сељачке душе.

Новајлија у новоствореној држави одмах је озбиљно наишао на препреке и ограду старих политичких партија које су своје ситне личне рачуне како пре рата настале, тако и оне у рату и одмах после рата стављале на позорницу брзих богаћења, личних интереса и себичности.

Кроз разне грађанске партије ницали су утицаји који су бесомучно гомилали богатства. Привидно се међусобно водила борба на политичком терену, а сконцентрисано су се обарали на Савез земљорадника.

Савез земљорадника одмах по оснивању нашао је између два јака политичка блока укљештен без икакве организоване економске подлоге.

Грађанске партије су ушле у политичку борбу потпомогнуле капиталима стеченим за време рата и одмах после рата, искористивши национални занос међу Србима из новоослобођених крајева а корумпирајући бираче у Србији још неодморене и неизлечене од ратних страха чије је лично имовно стање било препуштено чгри судбини.

Други снажан блок који је одмах после рата имао огромног политичког утицаја у нашем јавном животу представљала је странка са огромним бројем школованих људи и вараошког пролетаријата. Радничка странка у борби располагала је низом популарних и привлачних паролла, како за пролетаријат тако и за националне екстремисте.

Условљен оваквим политичким приликама Савез земљорадника од почетка трпи ударе са свих страна. До 1924 године пуна политичка слобода и ако у главном формална, омогућила је изврстан вид здравог почетака разбијеног политичког живота. Организовани систем до 1924 године није нове политичке партије сматрао опасним за свој опстанак. Кад су се појавили услови да се ограничи и

окрње интереси крупног капитала доноси „Обзнана“ која политички онемогућује радничку странку а Савез земљорадника доводи пред челични зид својих изборних система, који су и поред огромне надмоћности свесних сељачких гласова, дали квантитет грађанским партијама. После „Обзнане“, борба се преноси на Савез земљорадника. Грађанске партије осећају нагли пораст новог покрета, бележе свакодневно губљење тренутно завећених сељака гласача.

У борби која се даље наставља, радништво остаје по страни. Оно се све предало свом економском организовању и синдикалном раду и заиста оснива једно социјално законодавство и осигурање. Видног политичког рада код радничке странке нема. Оно као да предаје борбу за политичке слободе сељацима који заиста постају једини и велики борци, чувари политичких слобода. У редовима Савеза земљорадника готово и нема ниједног радника.

Грађанске партије систематски настављају и даље борбу против земљорадничког покрета. Савез сељака прима борбу у пуном замаху, даје жртву за жртвом за своја схватања и идеје. Грађанске партије прелазе сада на коалиције. Нуди се деоба власти са Хрватским сељачким покретом. Савез земљорадника постаје у политичком животу један тежак баласт за грађанске партије. Он је преставник савести и морала нације. Снажним и документованим нападима у парламенту Савезови посланици демаскирају афераше, бране голи живот економски слабих. У редовима савеза земљорадника налази се велика национална и политичка имена са необоривом националном репутацијом.

Сви су услови за објективну политичку преоћу новог покрета над старим партијама и над старим редом ствари у друштву и економији.

Снага сваки даном постаје изразитија. Грађанске партије то осећају. Треба то спречити. А начин? у име кога? Ту се налазе они који су све своје дали за земљу! Ту се налази они који земљу воле и желе јој најбоље!

Спољних услова за диктатуру нема. У целом свету жеља за миром. Социјал демократски режими одржавају демократски начин живота, а у Женеви се решавају сва међународна питања. Унутрашњих услова који би гооврили о насилном узимању власти нема. Хрватски сељачки покрет нуди конструктиван рад али тражи братство и јединство гледање на друштвене и економске проблеме. То се одбацује. Али се разлози ипак налазе. Огромној снази земљорадничког покрета код свију Срба и искреној жељи за паметним и реалним решењем унутрашњег проблема, даје се антидржавни карактер. Дакле, за диктатуру се нашао разлог. И то једино и сигурно и само због наглог пораста новог покрета, који је требао да освежи целу земљу да донесе нови

живот али и да постављајући многе ствари на своје место удари и на интересе малог броја послератних богаташа и привилегија. Многе ствари требале су да дођу пред суд народни.

Ударац је био тежак. Не зато, што је био немилосрдан и врећао све најзвизишеније у човеку, већ због начина, који је ишао за ликвидацијом здравог земљорадничког покрета носећи у себи нездрави пут ломљења карактера и новцем мерећи савест, достојанство и част. Оно што није урадио рат и метак треба да се постигне са банкомотом. Тешко време искушења стрепљења за носнице земљорадничког покрета. Не тешко због тога што су ударци били тешки, већ тешко што су те ударе осећали људи који су земљу волели и мислили о њој.

Савез земљорадника примио је борбу. Савез стоји упоран на становишту пуних политичких слобода. Један период од десет година Савез земљорадника се непоштено бори за слободу и основна права човека.

Догађаји спољни доносе ново светло на односе у главном и сте и непромењене. Прекида се нормална еволуција земљорадничког покрета.

Постављају се проблеми у новом односу који траже брзо и неодложно одлучивање. Разум коначно говори да се мора интерес државе издвојити од својих личних и ако се то не учини, да нема разлога, да они, који државу воле и желе да је сачувају имају ма каквих обзира према ма чијим личним интересима. Народ као политичка снага долази до израза али на жалост опет кад је земља у питању.

Вртлогом догађаја обухваћен, Савез земљорадника се прибрано и хладно прима најтеже дужности у друштву са хрватским сељачким покретом, свесни високих интереса државне заједнице и путева којим треба ићи а којима је давно требало да се иде, да је душа и срце организованог сељака могло да победи неман личног интереса и прохтеве појединца.

Савез земљорадника је желео увек пуне политичке слободе, пуну и стварну демократију као облик живота. Кроз пуне политичке слободе, борбу схватања и стремљења. Уверен да је схватање државе, друштва, економских односа правилно разумео и да то схватање одговара апсолутном општем слагању народа, Савез земљорадника никада се није бојао слободе, ни политичке борбе у слободи.

Данас, у овој спољној ситуацији не може се упирати у ма какво и у ма ком правцу одступања Савеза земљорадника од његове идејности и доследности. Ми смо двадесетогодишњом опозицијом залегли се за државу у овом моменту и само тако треба да се схвати правилно цени однос политичких ствари. Држави је услов опстанка народни споразум. То је схватање данас, истина непобитна и необорива.

Без сумње, да се није прекинуо политички живот са диктатуром да би данас био други

однос политичких снага и ако је партија, израз схватања уређења животних односа, онда би ми имали највећи број таквих схватања, те би много и много бола било уклоњено из државног организма. Као што се је предано и несобично борио за слободу, а кроз слободу за бољи и праведнији живот, данас се Савез земљорадника преда-

но ставља на службу државне заједнице. Најјаче политичке снаге и морали из Савеза земљорадника будно прате изнад свега интересе државне заједнице. Најјаче политичке снаге Савеза земљорадника у интересу државне заједнице предано лежу на посао увек као идеалисте, несобични, широкогруди са једним компромисом који би био немогућ да је остала стара међународна ситуација, да се није иставило изнад свију који воле земљу: Држава, покрет, човек.

Мане Вукобратовић

Шта село хоће

ПУТ У БОЉИ ЖИВОТ

Тежак је, горак и мукотрпан наш живот — живот сељачки. Он је пун невоља и беда, препун, валаји и суза. Ми смо остали на најнижем степену, презрени, понижени, голи, боси, гладни, жедни и непросвећени. Пролазе дани, пролазе месеци, пролазе године, а живот исти, и ништа бољи; сељак је и даље слуга — роб; његов бедни живот тече све једнако. Преко целог лета сељак ради, дан, ноћ ради, мучи се и зноји, залева земљу мајку знојем својим крвавим, пуца кичма и усучују се његова ребра од напорног рада. А када му црна њива врати уздарје и када му дођу до уста, са муком и крвавим знојем стечени залогаци, тада се готовани, као пси на стрвину, скупе и долете са свих страна, и као некада бесни јаничари, разграбе и развучу његов труд, његову замуку, његов хлеб, крвави сељачки хлеб. А он, сељак, стваралац хлеба, мора одмах из почетка зиме да притеже кајшп, а већ кад загази мало дубље у зиму тада настаје гладовање и јауци почну одјекивати селом, јауци за хлебом. Ето, тако је то данас, таква је данашња правда, да онај који хлеб ствара својим властитим знојем и жуљевима вапије за њим.

Варошани га имају довољно и на претек, па га просипљу и разбацују, а хиљаде сељачких породица нема ни суше кукурузе, ни жуте проје. Сељачко жито труне у шпекулантским магацима, а сељачки народ гладује. И газдински пас има бољи и удобнији живот, има угоднију кућу и постељу, има и лепшу вечеру него сељак који храни свакога од црва до пара и који је темељ ове земље. Што је темељ кући, то је исто и сељак нашој отаџбини, а мислим да је већ свакоме добро познато да ће се, ако темељ попусти, кућа, па ма од чега она била озидана, срушити. Свак се слади сељачким хлебом, свака само не он који га ствара. У вароши се лежи, на селу се ради, у вароши се слади, на селу се гладује, у вароши се зидају раскопне виле и палате чији врхови стрше под облаке, а на селу се расклиматане и чађаве кровњаре прилепиле за земљу; у вароши се спава на меком душецима, а на селу на слами и даскама. У вароши се носи свила, на селу рите. У вароши су улице од бетона и коцака, а на сеоским путевима лежи блато до колена. У вароши на свакоме кораку пишти чесма, а хиљаде жедних и калвавих сељака вапије за чашицом воде. По вароши клизе луксузне лимужине, а сељак оре још дрвеним ралом. У вароши даме носе крзна од по сто хиљада динара, а сељанке се вуку у дроњцима. У вароши свира клавир, а сељак иде бос. У

вароши се за ноћ троше милиони, а сељак нема зашто ни соли купити.

Да би се већ једном стало на крај томе злу и неправди и да би се побољшало бедно сељачко стање потребно је да се сељак удружи и организује, јер само удруженом снагом сељак ће моћи извојевати бољи и праведнији живот. Зато брате сељаче, ти који си још неорганизован, организуј се и удружи. Буди организован да је извор твоје среће, твога напретка и благостања само у твојем удруживању. Организуј се у своју сељачку — Земљорадничку странку, у свој силни и моћни Савез земљорадника, коме стоје на челу испробани борци — борци истински, борци праведни, борци који пуних двадесет година воде крваву борбу за тебе, брате мој, тебе сељаче, и за шрава твоја сељачка. Ту су твоја браћа сељаци, људи од плуга и мотике и поштени интелектуалци који су махом синови села, али прави и искрени синови села, који се нису од њега одродили и који нису заборавили сељачке муке и патње. Потребно је да се организујеш и у земљорадничко задругарство. Организован у своју Земљорадничку странку ти ћеш скрпити и сломити оне који су тебе видали и осећали твоје невоље и муке само пред изборе т.ј. када им је била потребна твоја снага, твој глас. Организован у земљорадничко задругарство ти ћеш стати ногом за врат зеленштву, које пије твоју сељачку крв. Ето то је, брате мој рођени, пут у бољи живот. Тим и само тим путем ти ћеш доћи до бољег и праведнијег живота до напретка и благостања, до својих права и слободе. Само у удруживању и организовању лежи твој спас — спас сељачки.

Гојко Пиштал

Обласна конференција у Бања Луци

У Бања Луци је одржана обласна конференција Савеза земљорадника. Конференцију је отворио брат Душан Бранковић. О унутрашњој и спољној политичкој ситуацији говорио је брат др. Бранко Чубриловић. После тога било је још неколико говорника, и затим су донете закључци о даљем раду Савеза земљорадника у Босанској Крајини.

Благдинци

Претплатите се на наш лист „Земљорадник“. Организујте по већима сакупљање претплата.

Сличице из задругарства

Шта је хтела опозиција на последњој скупштини Г. С. С. З. ?

Није незапажено прошла скупштина Главног савеза српских земљорадничких задруга. И сам Београд био је сведок једне бурне скупштине за коју су многи дознали по улицама а многи из штампе. Но било како било, из начелних разлога, ми ћемо у овом кратком напису да изложимо све оно што је у вези са свима оним начелима, због којих је дошло до буре на скупштини Г. С. С. З.

Има нечет труглог у нашем задругарству то је закључак до кога су дошли многи у његовим редовима. Стога је на скупштини дошло до јасне чак ако хоћете и демонстративне поделе у мишљењима између данашње Управе и опозиције — сељака задругара. И та подвојеност није могла бити прикривена, она је избила као пламен, и јасно показала свима, да путеви којим иду они који данас воде Г. С. С. З. нису добри и да их ваља мењати. Један са галерија, млади сељак, узвикнуо је: „Путуј Војо, задругарство може и без тебе“. Свако у овој краткој реченици има много чега што може да пружи разјашњења за онај скупштину Главног савеза српских земљорадничких задруга.

Одмах нам се намеће шта је хтела опозиција на тој скупштини. Шта ју је руководило те је онако била борбена. Можемо одмах кратко и јасно да кажемо: ништа друго но савест и жеља да се задругарство врати на прави пут којим мора да иде у једној сељачкој земљи.

Међу сељацима док су чекали на ред да убу у салу био сам и ја. Био сам по својој дужности тамо, као сарадник једног београдског дневног листа. Упитао сам једног сељака, очито настројеног опозиционо, шта хоћете ви, зашто се залажете на данашњој скупштини? Сељак ми је на то одговорио шта, разговарајући, док је маса стајала пред новом зградом Београдског универзитета. Разговор је текао живо и озбиљно. Ја сам желео да сазнам истину и нашао сам сељака, који је био жељан исте ствари.

— Први наш захтев је, рекао је стари Космајак, да се задругарство врати у сељачке руке, у руке онога, ради којег је оно и створено. Задругарство је увек долазило ради оних кои су економски слабији. Једна сељачка земља мора да има и јако и чисто земљорадничко задругарство.

— Заиста, човек се мора зачудити, текао је разговор даље, како то да у Г. С. С. З. могу бити чланови задруге земљорадника. У чланству Савеза С. С. З. морају и требају да буду само земљорадничке задруге. А не као што је то до сада било, да могу бити и друге задруге, на пример задруге вештака, уметника, књижевника, и других који немају баш никакве везе са земљорадничким задругама и њихов се глас чује као и наш, и они гласају о нашим бригама и проблемима, као и ми.

— Свака задруга мора да има на скупштини свога делегата. Данашња управа Савеза предлаже да један делегат буде на 7 задруга. То није верно оним начелима на којима почива идеологија задругарства. Задругарство се родило у демократији. Задругарство може опстати само у демократским системима. То нам данашња казује, а то је рекао и претседник Главног међународног савеза, на одржаном конгресу у Паризу.

До сада је била пракса да једни те исти људи буду чланови Управних одбора и управници по неколико година. Такав је случај

на пример са Војом Ђорђевићем. Он је претседник Г. С. С. З., Управник Главне произвођачке земљорадничке задруге, члан Управног одбора скоро свих концентрисаних задруга у Београду. Затим треба прекинути оно што се је до сада радило, да чланови Управног и Надзорног одбора буду и чиновници и службеници (стални или хонорарни) ма које задруге или ма ког Савеза.

Наш сабеседник мало застаје, прекида разговор, чује галаму и расправу. Приближујемо се једној групи сељака у којој се води главни разговор. Састали се са раних крајева једном у години, па једни другима исповедају своје муке:

— Ето, вели један из Посавине, један брат претседник Управног одбора Главног савеза, а његов рођени брат управник Главног савеза. Па како може један другог да контролишу питам ја Вас?

Брат за брат, ама... упада један Македонац. Нема више така. Доста беше.

Какву контролу може да врши претседник Г. С. С. З. над радом свога рођенога брата?

Има и других примера таквих, вели један други Пироћанац. Ето управник наше Главне набављачке задруге у Пироту, је т. Чеда Милошевић, учитељ у пензији. Он је у исто време и претседник надзорног одбора Главног савеза. Откуд може овај човек — чиновник Главног савеза, да ма и најмању контролу има над радом претседника Управног одбора или Управника Савеза. И ако би желео, он би се страшно замерио обојици браће: претседнику и управнику Главног савеза.

Једна раја а два господара, упада нетко из Херцеговине.

Или овај случај:

Главни Савез је врховна ревизиона установа свих задруга, својих чланова. Да би надзорник Главног Савеза могао да изврши преглед рада на пр. Главне Земљорадничке кредитне задруге, потребно је да му за то изда наређење претседник Управног одбора Главног Савеза Воја Ђорђевић. И, ако му изда наређење, како ће овај надзорник извршити савесно своју дужност, када је управник те Главне кредитне задруге, сам наредбодавац — претседник Главног Савеза — Воја Ђорђевић?

Још има пуно чега што се је из разговора са сељацима — задругарима могло дознати. Један вал који се јавио код сељака — задругара не може нико зауставити. Он ће пробити све препреке и све бране, ма од кога и ма са које стране долазиле. Сви противници правог и поштедног земљорадничког задругарства имају отпасти са здравотог тела српског задругарства. Неће бити ни починка, ни одмора, ни кривудања, ни одлагања. Борба је отпочела и она се мора завршити. А мора се завршити победом оних за које је задругарство и створено. У то не сумња нико, у то не сумњају ни храбре легије земљорадника — задругара, јер свако семе мора довести плода. Земљорадничко задругарство мора бити у рукама сељака, у рукама оних који раде и својим знојем натапају простроне хектаре њива и ливада. Они ће бити, у најскоријој будућности, носиоци правог и истинитог, земљорадничког задругарства. Нико више.

Узалудно се труди један лист у Београду, да докаже како је задругарство било до сада „неутрално“. Нека се они који то пишу мало присете своје политичке прошлости. Неутралности нема и не може бити. Неутралност има

други смисао и друго значење. Земљорадничко задругарство мора служити само селу и никоме другом. Оно не сме бити извор почаста и власти, каријера и одликовања. Оно се мора старати једино и само једино о томе: о селу и сељаку. Кроз задругарство мора провејавати задругно-демократски дух. Тај дух се има спроводити кроз све његове идеје и сва начела као и установе. Ништа не сме бити противно томе духу и начину. А сећају ли се господа из „Земље“ да је Воја Ђорђевић био у влади др. Милана Стојадиновића, чак да је био његов посланик, и да када је пао др. Милан Стојадиновић, Воја Ђорђевић је са осталом групом од 21 војника др. Стојадиновића гласао у буџету противу владиног предлога. Значи да је био добар војник. Следио је свога вођу. — А шта је био др. Стојадиновић, наше село ама, и без „Земље“.

Узалудна је борба противу народне воље. Никада и нигде није народ био побеђен. И у овом случају, и у овом спору, по оној народној — сељачкој задруги неће изгубити парницу.

Пресуда ће бити изречена, од народног другог но од правих свесних задруга и задругара. Они се морају ујединити, и сложити на послу који се зове оздрављење нашег земљорадничког задругарства. Са много труда и енергије имајући увек пред собом једну ствар: ствар своју личну и заједничку, опште сељачку, они морају приступити том послу.

Никада и ништа тај вал, тај покрет здраве снаге неће зауставити. Можда ћемо и присуствовати тренутку када ће пробудено и свесно сељаштво кроз своје јако земљорадничко задругарство на сељачком Балкану бити победилац на свима фронтима, ка једном бољем остварењу своје животне замисли: остварењу своје сељачке државе, где ће задругарство заменити све привредне облике, на свима пољима народне привреде. И у производњи, и у трговини и у индустрији.

Наша је земља сељачка. И земљорадничком задругарству мора се и од стране државе и од стране свих оних који раде за добро села и сељака да поклоним највећа пажња.

Село је било и биће, једини резервоар здраве и напредне економске и одлучне снаге нације.

М. Ј.

Шта бројеви говоре...

1936-37 године у Југославији је било 24 богословија од којих 5 православних, 9 римокатоличких, 9 муслиманских и 1 мојсијевска. У истој школској години било је свега 3 државне средње пољопривредне школе.

Богословије је похађало 2.128 ученика, а средње пољопривредне 497.

У богословијама је радило 240 наставника, а у средњим пољопривредним школама 42.

А иста статистика вели да смо ми сељачка земља...

**ЧИТАЈТЕ
И ШИРИТЕ
НАШ ЛИСТ
„ЗЕМЉОРАДНИК“**

Из задругне теорије Задругарство И ПОЛИТИКА

И задругарство и политика су појаве друштвеног живота. Њихова делатност одиграва се претежно у друштвеним облицима, заједницама ужег или ширег обима, код задругарства у задружним јединицама различитих степена. Основна мисао у задругарству је слобода. То значи припадници задружних јединица, задругари одређују везу са задругарством по својој слободној вољи. Принудног задругарства није било нити може бити. Оно, што је принудно, и ако је слично задругарству, није задругарство. Слично је и са политиком.

Однос задругарства према политици постао је важан чим је оно достигло развој на коме је претстављало извесни друштвени чинилац. У многим земљама задругари и незадругари били су принуђени да одреде свој став према политици. Једни су стали на гледиште да задругарство мора бити строго неутрално, други да се мора активно умешати у политику.

Став задругарства према политици одређен је његовом природом и функцијама. По својој природи оно је одређена организација, скуп људи повезан нарочитим интересом, заједничким циљевима, које остварују задружним путем. По својој функцији оно спада у област привредног живота. Али став задругарства према политици одређен је и њеном природом и њеном функцијом. Природа и функције политике условљени су чињеницом да су уско везани за државу као посебни друштвени облик.

Однос задругарства према политици може бити активан и тада се мора посматрати са два гледишта, са гледишта задругарства као целокупне организације и са гледишта појединаца који у њему непосредно учествују.

Посматрано, у нормалним приликама, са првог гледишта задругарство мора бити неутрално.

У организацију и унутрашњи рад задругарства не смеју се уносити политички моменти. Појединци који приступају задругарству морају се ценити по томе да ли имају особине према којима ће њихово учешће у задругарству за њих бити корисно а за остале учеснике неће бити штетно. Не сме се гледати да ли су извесног политичког уверења, да ли припадају одређеним политичким организацијама, партијама итд. Задружне јединице не смеју се претворити у политичке организације. Место задружног рада не сме се увести политичко деловање, агитација, расправљање политичких питања, политичка прогањања итд. Дакле, мора се поштовати основно правило, слободан приступ, слободно кретање, слободан рад, и само такав рад који одговара природи његовој.

Са првог гледишта задругарство не може ни да сарађује са политичким организацијама, нарочито партијама. Од њега се не може захтевати да своја средства ставља на расположење политичким партијама и акцијама. Нарочито, кад су у њему заступљени задругари различитих

политичких уверења или такви који се за политику не интересују. Ово због тога, што ће све то код оних који се не слажу са политиком која се заступа, изазвати супротно деловање, окретање другим политичким групама. То пак неминуовно води до распадања заједнице, до пропасти саме организације.

Задругарство као организација не сме бити средство за политичке циљеве ни појединаца. Наиме, појединци се могу увући у задругарство као политички неутрални, због тога што их ниједна партија или група не трпи или не прима. Заогрунути политичком неутралношћу они могу злоупотребити задружну организацију много више него политички обележени. Они су најопаснији, јер њихово разорно деловање може да изазове недоследне последице. Оваквих случајева било је у пракси у свима земљама па и код нас.

Са гледишта појединаца, који непосредно учествују у задругарству, ствари изгледају сасвим другачије. Задругарство не обухвата целокупну делатност појединаца, они су у њему само једним делом. Према томе, с обзиром на основну мисао слободне у задругарству, мора им се признати слободно опредељивање у свима другим областима друштвеног живота па и у политици. Шта више, од свих исправних задругара, као и од осталих који морају водити рачуна са свима својим интересима, мора се захтевати да се интересују и за политичке ствари. Јер ако се не интересују они, доћи ће до изражаја такви појединци чији особине и чији рад у политичким организацијама може окренути таквим током политичке акције да нанесу штете и њима као појединцима и задругарству као организацији. Неутралност појединаца у политици значи исто што и радити за ону политичку групу која је активнија, а то може значити и радити против сопствених интереса.

Пасивни однос задругарства према политици може бити такође различит. Политички утицаји на задругарство могу бити повољни и неповољни, према томе, да ли долазе са стране људи који су му наклоњени или су, према њему нерасположени. Задругарство у овом погледу нема велику слободу. Добри управљачи задругарства водиле рачуна да својим држањем не изазову неповољне утицаје. С друге стране трудиле се да искористе повољне, пошто они као услови могу знатно допринети његовом развоју и напретку.

Др. Голуб Марковић

Тражимо...

Тражимо искрену и праву сарадњу задругарства и „Призда“. Сарадњу задругарства земљорадничког и градског. Тражимо сарадњу, која ће служити произвођачу и потрошачу, сарадњу која ће искључити посреднике, тражимо сарадњу, која неће служити престижу појединаца.

Омладина и рат

Било је то веома скоро. Трагови разбацани на све стране од те недалеке прошлости. Знаци рата красили су поља, равни, бескрајне долине и насеља, путеве, плодна поља и зелене ливаде. Србија је била у рату, борила се за живот и слободу и била победилац. А у тој борби ко је био први: омладина, села и града. На зидинама Београда, на пољанама и адама испред њега млади студенти Београдског универзитета остављали су своје животе несебично, имајући само циљ пред собом, верујући у победу. И не само код Београда, но на свим пољима где је рат остављао свој неизбрисиви траг, студенти и омладинци били су први и прави војници. Нису се бојали ничега, сви ондашњи фактори задивили су се пожртвовању омладине ма које политичке оријентације. Све је било у том тренутку заборављено, и све је спремно, са песмом дочекала мобилизацију. „Мобилизација је успела преко свих очекивања“ пише Табурно, један од ратних дописника руског „Новоја Време“. Сви су се дивили пожртвовању ондашње омладине у одбрани слободе и своје земље. Не само на фронтима, но и у избеглиштву, у центрима културних земаља она је била свесна своје улоге. Радиле је свуда, где год ју је био баио авет рата и њен је рад донео плод — ослобођена је отаџбина.

У једном предавању писац „Српске трилогије“ др. Стеван Јаковљевић сећајући се тадашњих дана рекао је између осталог: Ишли су у рат и они за које је полиција сумњала и који су били забележени у картотекама Управе града. Није било разлике међу нама. Сви смо пошли у рат. А они са црним дугачким шеширима ти су у рату били међу најхрабријима.

После рата омладина је ишла својим путем. Увек је желела само добра својем народу. Било је и лутања, за које она није крива, но старији, који су је оставили на једном острву пустом и неприступачном, док су они пошли другим потевима, путевима стицања каријера, група положаја, корупције и афера, нездравог политичког живота, и многу других особина које карактеришу и оцртавају послератни друштвено-политички живот у нас. Омладини није било јасно, како је народ који се борио за слободу, може иза рата да живи без слободе. Куда су нестале оне генерације старих бораца и непобедивих легија, које су се претвориле у пигмеје? Чудило је то омладину, и она је остављена сама себи ишла разним путевима. Омладину су руководили једни интереси, старији су били понесени другим интересима, „једну су руку држали на срце, а другу у цепу“. Много се је речи просуло о патриотизму, а мало се је шта урадило у самој земљи. Земља је остала непросвећена са великим бројем неписмених. Нико није хтео да пође на село које је највише жртава дало у рату. Остало је све по старом. Економске, социјалне и здравствене прилике биле су све теже. Једна примитивна средина у којој је много што шта требало мењати, ушла је у један модернистички живот који је променио само физионо-

мију градова. Село је мало измењено, у њему се ради као и за време Турака. У место динамизма, све је ишло споро. Рђава администрација упропастила је и оно мало планова и започетих радова и реформи. У нову отаџбину ушло се је са много идеализма, али се је политика и догађаји развијали са сувишним реализмом.

Последњих година полако се је стварао омладински покрет од Триглава до Ђећелије. Било је и материјала и компонента из којих се је могао изградити један чврст, солидаран омладински покрет. Чак је и цементирање отпочело после првог мешања и сусрета. Али до тога није дошло после појаве рата у Европи. Онда је настала диференција. Данас тренутно нема јединства омладине као у дане када је рат био на прагу. Она је имала свој став који се је изразио у великим манифестацијама одржаним на дан Уједињења када је омладина београдским улицама манифестовала са поклицима „Јединство младине у одбрани независности наше земље“. Ако сте онда пролазили београдским улицама сусретали сте младиће са тробојкама „Бранићемо земљу“. Није то било само у Београду, нити пак само међу омладином. „Наш студент“, лист загребачких студената у воднику у то време пише о одбрани земље и њених граница. Величанствена академија на Новом универзитету где је најизразитије манифестована чврста воља омладине да брани земљу и њену неутралност, показала је шта значи снага једнога омладинскога покрета. Радни одбор омладинских организација образован од најразличитијих удружења тада је показао све сјајне организаторске способности. Али рат у Европи, рат између два снажна цина као су се сукобила, изазвала је поделу у омладинским редовима, која је забринула многе у овој земљи. И док се до појаве рата истицала одбрана земље, одједном се је почело да виче: „доле рат“, да се бацају дефетистичке пароле. Дефетизам је процрло међу омладином вештачки убачен са стране. Да ли су ти поклиц из убеђења, или начелних разлога, или је то била тактика, у то нећемо да улазимо. Међутим о овој појави треба мало размислити.

Чему дефетизам данашње омладине? Које он може данас да послужи? Да ли је он оправдан? Којим путем мора данас да иде омладина села и града? То су питања на које мора да одговори сва омладина. И прошлост и садашњост, нарочито догађаји у Чехословачкој, Норвешкој, Белгији, Холандији, а најизразитије у Француској, говоре о путу данашње омладине. У нашој земљи нема места дефетистичким паролама, пропаганди и капитулацији. Један је студент рекао, на академији посвећеној нашем ваздухопловству: „да Србија никада није истичала барјак предаје па неће ни овога пута“. То омладина Југославије и данас, као и јуче, морасвакоме да каже преко једног на широким размерама и димензијама, заснованом омладинском покрету. Она то мора рећи, ако је достојан наследник оних сељачких непобедивих армада које у сјајном

налету освојише Југ и ослободише га, прођоше преко Албаније, и са Корзике и Бизерте, афричких пустиња, и степске Русије, уједињени пробише фронт код Солуна, и ослободише нашу земљу. И уместо да својим дефетизмом и својим пацифизмом служи хаосу и несрећи своје земље, омладина се пре свега мора ујединити и духовно мобилисати у једној идеји, и једној замисли: увек у идеји одбрана земље у случају потребе и њене независности и интегритета њених граница.

Неутралност у данашњем сукобу свакако је наш идеал. Остати ван сукоба у Европи, бити поштеђен од рата, то је задатак оних који данас лојално и легитимно воде нашу спољну политику. Он је и идеал наше омладине. Неутралност значи по речима једног Швајцарца бити ипак увек спреман за одбрану своје земље. Јер без независности нема неутралности. А без неутралности у данашњем сукобу нема независности. Неутралност не значи несубзијање дефетистичке пропаганде. Неутралност не значи бити у ма којој служби.

Остати ван рата у Европи то је наш задатак. Радити на уједињењу балканским Словена у првом реду Југославије и Бугарске, то је идеал био и биће увек наших земљорадничких народа обеју држава. Водити спољну политику у складу и споразуму са тим падатком и тим идеалом, то је императив данашњине.

Многрат Јевремовић

Писмо из Бугарске омладини Југославије

Један народни вођа и апостол, за кога легенда расте и шири се светом, чије име већ ушло у историју, о коме тужна народна песма — израз рањене душе једног народа, шири целом земљом непознавајући ни границе ни препреке, узвикује својим моћним и неустрашивим гласом: „Најздравији бедем и морална снага једне нације је омладина“.

Она омладина која се не рађа ни по дворовима, ни у палатама и вилама, већ у сељачким шћуреним кућама, на њиви или под каквим старим дрветом. Они млади сељачки синови који разумеју језик птице, шума, степа и поља и чији се живот рађа, троши у неподношљивом тешком раду, невољи и беди. Велики хероји рада, и у току зиме не само што посматрају промену природе него су увек и у сваком добу спремни да крену за плугом и да по њој ору црну груду земље.

Њихове чврсте испуцане и жуљевите руке продубљују утробу земље и сеју благословено златно зрно, које храни свет и даје човечанству живот. Ти скромни трудољубиви и јаки по духу синови, које ће те срести свуда у нашој земљи са опланулим лицем, са благим и живим очима челичним мишићима, жедни су животне истине путем социјалне

Студентска реч

Један користан предлог

Пре неколико дана у штампи је објављена статистика о слушаоцима Загребачког универзитета. Поред других бројева било је ту и речи о социјалној структури средина одакле потичу загребачки студенти. Ни пуних 20% нема сељачких синова на Загребачком универзитету, а по статистици Београдског универзитета ствар не стоји боље ни на овом последњем. А ако погледате годишње статистике наше земље ви ћете се запрепатити кад видите, да та иста статистика вели да смо ми сељачка земља са скоро 90% сељака-земљорадника.

Шта нам говоре ови бројеви? Говоре нам о једној жалосној чињеници да на Универзитетима једне сељачке земље, сељачких синова има у најмањем броју. Човек се мора одмах упитати, зар овај парадокс мора и треба да буде. А за тај парадокс везани су многи дубљи разлози и није ли штета и са националног гледишта што на највишим школама у нашој земљи има најмање сељачких синова. И онда се многи чуде зашто многе ствари код нас тако стоје.

Свакако о овим статистикама би требало повести рачуна. Трешало би о томе повести рачуна док није доцкан. А селу се изгледа у нашој земљи увек размишља у задњем часу. Зашто је ово стање на Универзитетима овако, то бар није тешко погодити. Млади људи са села, без материјалних средстава, остављени су сами себи, приморани да се у највећем броју уписују на

Правни факултет, да се сами о себи старају, принуђени да се лате и најразличитијих послова које са школом немају никакве везе само да би могли да се издржавају. А живот у Београду није ни лак ни ружичаст. Нарочито за нас са села.

Како да се нађе пут да се сељачким синовима помогне у Београду? Зар и поред толиког добовања на патриотске тобоше и разне звонаре у Београду нема људи који ће се побринути о онима који долазе са села у Београд? До данас није их било. И оно мало фондова одлази на варошке синове. И оно мало домова њима је због разних препрека неприступачни. Зар нема људи, такође са села чији положаји данас то дозвољавају, да притекну у помоћ нама, сеоским синовима? Или су сви заборавили изреку да какво је село онаква је и држава. Или село је извор свих снага једне нације.

Пуно је друштвава по Београду. Много се речи о славама проспе о њиховом раду. А тек колико у овој земљи има патриота, тај се број ваља да не може написати. Али се селу поред много речи поклања мало пажње.

Пут је једноставан а циљ се достиже са мало материјалних средстава. Они синови са села чији положај омогућује покретање ове акције требали би да се удруже и да заједничким напорима са данашњим студентима-синовима села, оснују један фонд, из кога би се подигла најпре једна студентска менза, а онда и дом. Но речи нису потребне. Дела красе речи. У нас се много говори а мало шта ради. Дужност је старих генерација које су поникле са села да се старају о млађима који долазе са села. Иначе ако млађе генерације буду остављене саме себи, онда ће још дуго бити проценат слушалаца високих школа у нашој земљи са села нешто мањих од двадесет од сто.

А тај број нити је утешан нити добар за једну сељачку земљу.

Читајте

„Земљорадник“

њим часовима његов светли лик, који указује на трновит али славни пут искреног, срдчног и братског споразума и јединства између наше и ваше земље.

Бугарска земљорадничка омладина заједно с земљорадничком омладином Југославије мора да се покаже достојна оних синова, који су надарени умом, вољом и храброшћу остали верни следбеници свих пионира југословенско-бугарског братства, Караџића Вука, Штросмајера, Каравелов, Радића, Стамболиског, и да се заветују да ће наставити њихово дело, без колебања са чврстом вољом омладинским идеализмом и животним искуством.

Тим путем идемо и то је наш задатак.

Иван Барев

Ми читамо за вас
ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

ОРГАНИЗОВАЊЕ ПРВЕ СРПСКЕ ВОЈСКЕ

Карађорђе ствара прву српску организовану војску.

Срби су увек војску сматрали темељом државе. Њихов војнички дух је био познат још у старој држави Немањина. Њихове војничке способности се највише развијају у војвању са Турцима. Од увек је Србин ратовао јер је волео слободу.

У борби против Турака где се год ратовало било је Срба ратника, а српске земље нису биле никада без хајдука. Немци и Мађари, који су мразили Србе, признавали су им војничке способности и сваком приликом кад су полазили против Турака позивали су и Србе. Стално крпљени борбом Срби нису никад постали тупо робље. Ни у Аустрији ни у Турској није код Срба убијена тежња за слободом.

Али оно што су могли Срби да организују биле су само буне, које су могле да потресу турску царевину, али да је сломину недостајала им је бројност а пре свега организација. То су Срби увидели, па су се обрађали и Аустрији и Русији да покрпе организовану хришћанску војску и да сломине Турску.

Модерну организацију војске примили су Срби као туђи војници и то брзо и одлично. У три маха ратовали су Срби са Аустријом и последње ратовање названо „Кочина Крајина“ оставило је најдубље успомене у народу. Карађорђе и већина српских војвода, који су учествовали у овоме рату, научили су се ту војној организацији. Ко је год од Срба већ једном држао оружје у руци није могао више да га заборави.

Мало је народа у историји, који су се после дугогодишњег робовања, сами дигли да организују своју војску. Тим тежи је задатак био што је Карађорђе морао да организује за време ратовања — за време првог устанка. Али одушевљење је савладало напор, тако да смо већ у почетку самог српског устанка имали тако добру војску, да се Бећир-паша следило срце кад је видео бољу војску од своје.

Било је огромних тешкоћа у почетку, требало је војску скупити. Прота Матија каже: „Жене и децу у шуму за брдо, а ми пушке на на брдо, па шта кому Бог да.“ У зиму 1804/1805 почела су стална вежбања војске и то под опседнутим Београдом. Сам Карађорђе се највише бавио коњицом и вежбао је. Аустријанци су истицали да је српска коњица одлична. До вежбања добошара и тобџија Карађорђе је много држао. Организовао је доношење хране и

помоћ рањенима. Имали су смисла и за параде, нарочито ако су њима могли да наљуте Турке.

Ови напори за српску војску били су превелики. Њу 1810 почиње да нагрива умор. Карађорђева војска морала је да подлегне, али дух војске није пропао. Он је био чврста основа за даље организовање наше војске под Обреновићима и за ослободилачку борбу под Краљем Петром Карађорђевићем.

ПРЕГЛЕД ДОМАЋЕ ШТАМPE „СОЛИДАРНОСТ“ (БЕОГРАД)

„Без добро изграђене и самоуправно вођене општинске политике не може се извршити правилно ни успешно ниједна страна ни народног ни националног живота. А та политика данас више него икада у прошлости мора обухватати: привредни, друштвени, просветно-културни и политички живот свих припадника једне општинске заједнице. Само у добро уређеним општинама и постављеним на самоуправну основу могу се са успехом решавати сва животна питања, грађана па и целе националне заједнице.“

Претплатите се на наш лист „Земљорадник“. Он је гласило и орган Савеза Земљорадничке омладине у Југославији. Он не служи ничему другом но истини. Његова је једина жеља и он нема других амбиција, но да објективно утиче на формирање јавнога мњења села и града, које је данас више него икада потребно. Потребно је више но икада, јер живимо у времену када се сва свијетла света умиру и гасе, и када једно успавано и заслепљено јавно мњење претставља прву слабу тачку народне одбране.

Стога, омладинци села и града, старија браћо земљорадници, помозите наше напоре и прегнућа. Наш посао није лак. Допринесите вашом сарадњом и вашим материјалним средствима да лист има своју сигурну будућност.

Позивамо све! Са села и града, на њиви и пољу! Помогните нас! Пошаљите претплату! Сарађујте у листу! Претплатите вашег пријатеља и скупљајте претплату за наш лист у вашем месту!

Ми очекујемо све само од наших читалаца!

ИЗ УРЕДНИШТВА

Свет кроз догађаје и књиге

Две стотине породица или господари Француске

У окупираном Паризу у јединој издавачкој књижари „Фернара Сарвоа“ изишла је књига познатог француског новинара Рожера Лана о узроцима пропасти Француске. Сам наслов књиге „Две стотине породица или господари Француске“ после кратког увода показују шта Рожер Лан сматра узроцима катастрофе Француске. Иза фасаде о демократији криле су се разне капиталистичке клике,

које су чак и за време рата обилато помагале Немачку путем снабдевања да иронија буде већа чак и из саме Француске. Брата Де Ларок крупнија индустрија Париза, банкарски кругови крај Сене носе кривицу за пропаст Француске. То је закључак који се доноси кад се прочита ова мала и веома актуелна књига издата у Паризу под немачком окупацијом.

Из светске историје

Енглеска је свега двапут освојена с копна

Историја Енглеске је свакако једна од најинтересантијих историја. Вечито одвојена морем од европског копна, развијала је и културу и државно уређење на свој посебан начин. Док су остале земље живеље или поробљене или у вечној међусобној борби, дотле је на енглеско тло свега два пута у току историје ступила непријатељска нога.

Ко су били ти завојевачи, којима није била препрека ни море? То је било чувено германско ратничко гусарско леме Нормани, које је живељо на Скандинавији (данашњој Норвешкој) од кога је дрхтао цела Европа од 8—11 века. Они су у својим смелим гусарским походима насељили северну Француску, јужну Италију, чак су у Русији основали прву државу. Они и њихови сродници, који су живељо у Данској, два века су плачкали обале Енглеске, док најзад није успео да се поине на престо Енглеске Кнут велики (1017) краљ Данске, Шведске и Норвешке. Али Данци су подлегли културнијим Енглезима и њихова династија се брзо губи. Тек што су се Енглези одморили од борбе са освајачима, јавља се са севера смели нормански војвода Вилејм, који прво почиње да се уплиће у унутрашње ствари Енглеске. Затим се са огромном поморском и са својим смелим поморцима Норманима упућује на Енглеску, а помаже га и гради му лађе цело европско копно. Вилејм прелази канал са папиним благословом и после дуже крваве битке (1066) побеђује Енглезе.

Вилејма „Освајача“ није само сила одржала на престолу енглеском. Он је био мудар државник, и умео је да придобије Енглезе, дајући и њиховим великашима земљу као и својим. Његови наследници су се брзо претопили у Енглезе и почели да се сматрају енглеском династијом.

Вилејмово освајање било је задње освајање Енглеске са копна. После тога осам и по векова није ниједна страна војска успела да ступи на енглеско тло. Покушај сувоzemне католичке силе Шпаније да у шеснаестом веку освоји Енглеску пропао је, Енглеска је остала бедем протестантизма. А Наполеона у деветнаестом веку није срушила само пропаст његове војске у Русији већ и неосвојивост Енглеске за ма коју вошпену силу. Сувоzemне силе Шпанија и Француска нису ништа могле да учине поморској Енглеској.

Због тог свет изузетног положаја и због тога што је рано напустила тежње за освајањем европског копна, Енглеска је могла своју војничку, економску и културну моћ да употреби за освајање и цивилизовање далеких земаља. Док су остале апсолутистичке државе на копну своје најјаче снаге вековима губиле у међусобним завојевачким ратовима, дотле је Енглеска своје најбоље снаге употребљавала на изгра-

ђивање своје земље, парламентаризма и на економско подизање својих посела у Азији, Америци и Африци. Захваљујући том ве-

ковном напору и раду, Енглеска је постала најмоћнија економска сила света.

П.

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЦЕЛОГ СВЕТА

Привреда Енглеске и њених посела

Енглеска: највећи део пампњаци и ливаде, мањи оранице. 80% становништва се бави земљорадњом. Сточарство врло добро развијено. Значајан извор благостања рудно благо, на коме почива индустрија Енглеске.

Канада: највише се сеје пшеница, која у великој мери претиче за извоз. Развијено јако гајење стоке. Богата је рудним богатом. Канада је најглавнији енглески доминион.

Индија: најбогатија земља природним богатством. Земљорадња јако развијена, сточарство слабије. Огромно богатство рудног богатства нарочито: драгог камења, злата, олова, сребра угља и извора петролеума. Индијом управља енглески краљ који је уједно индиски цар.

Аустралија: највећи простор заузимају степе. Северна обала богата шумом. У јужном и источном делу успева жито, памук и шећерна трска. У погледу одгајивања оваца и говеда земља на првом месту на свету. Становници су староседеоци Негрити а 96%

Енглези. Цела Аустралија под управом Енглеске.

Англо египатски Судан: земљорадња само око реке Нила. Становништво се бави највише сточарством и ловом. Извозе: нојеве перје, слонову кост, гуму, урму. Становници судански Прици и Нубијанци, под енглеском влашћу.

Јужно Афричка унија: земљорадња мање развијена, више развијено сточарство. Рудног богатства има много: дијаманта и злата. Становници Афрички Прици. Признају врховну власт Енглеске.

Египат: главно занимање становништва земљорадња. Гаје највише памук. Наводњавањем се постижу две жетве. Становници стари потомци Египћана, по веројатности живе Арабљани и Европљани Египат је краљевина под утицајем енглеске власти.

Ирак: највише успева жито, памук, пиринач и урма. На северној страни има нафте и асфалта. Ирак је краљевина под утицајем Енглеске.

АМЕРИКА НА ПРЕКРЕТНИЦИ
НО ЋЕ ПОБЕДИТИ

РУЗВЕЛТ или Вилки?

Рат бесни и даље. По свима изгледима он ступа данас у своју најоштрију фазу. Свакодневно бомбардовање Енглеске и Немачке сведоче да обе стране и не помишљају на мир. Дипломатска офанзива на свима пољима не престаје. Енглески министар рата г. Идн посеђује блиски Исток, а г. Хитлер конференцију са Петеном и Франком. На први мах обичном посматрачу мора пасти у око да се ратни заплети и офанзива пренесе на басен Средозменог мора. И ако се европска јавност у овим тренутцима највише интересује догађајима у Европи ипак стално читамо вести које нам говоре о гласовима преко Океана, о напорима људи из Новог света да старој и ратовима изораној Европи притекну у помоћ. Европска штампа није оставила незабележен сваки корак и сваки покрет који долази с оне стране Океана. Европске масе нестрпљиво читају оно што говори о Америци и Рузвелту. По својим говорима и својим напорима да сачува мир Рузвелт је познат и у најпримитивнијим срединама Балкана. Данас се поставља питање када ће Америка ући у рат и ко ће победити Рузвелт или Вилки? Сви су сложни у томе да иду дани када ће Америка ступити у рат ради одбране својих интереса. Заоштравање ситуације на Далеком Истоку замршен развој дипломатских акција у Европи, притисак јавног мњења који је веома јак у Америци, нагнаће председника С.А.Д. да ступи у рат. Нестрпљиво се питају многи кад ће то бити? У знаку тих очекива-

ња у Америци се води изборна борба. Води се на амерички начин. Једном европском извештачу који се данас налази у Америци и прати изборну борбу у првом извештају ништа није пало друго у очи но чињеница да Рузвелт свега има 90% енглеске крви. Сви су изгледи по развоју унутрашње ситуације у Америци да ће Рузвелт по први пут у америчкој историји и по трећи пут бити изабран. Популаран је његов Њу Дил, економски план који има за циљ да усрећи радничке, фармерске и масе трећег staleжа. На тим друштвеним компонентама почиња Рузвелтова снага. Она је била увек у одбрани његове политике и залага се је да сваку његову реформу. И када се тикало измене Врховног суда и када се радило о радничком законодавству, помоћи Енглеској питању Јапана и Кине. По прорачунима америчких института за јавно мњење Рузвелтова победа је осигурана. Занимљиво је напоменути да се и Вилкијеви погледи на спољну ситуацију у главном слажу са Рузвелтовим чак и због политичких разлога су много агресивнији. Заједнички обоје наглашују да ће Америка ступити у рат само у одбрани својих интереса. Траже ефикасну помоћ Енглеској и помагање борбе у Кини коју су раније мрцварили дипломатским споразумом са Јапаном.

На крају Рузвелт ће победити. Победиће његово схватање попут речи Бријана: „да не постоји мир који важи за Америку или Европу, већ мир који важи за цео свет.“

МАЗГОВЛУК

Од како је Христос мазгу
Узјах'о на Цвети,
Од тад многи мазговчићи
Мисле да су свети.

Змај — Јова

Погрешно је мишљење да пропагатор мора све своје да хвали. То раде обични трговачки агенти. Паметна и поштена политика — паметна и поштена пропаганда.

Тома Масарик

ПРИЧА „ЗЕМЉОРАДНИКА“

ЖЕТВА

Жута, прашњава цеста вијуга се кроз модрозелени талас себјерске равнице. Брекћући њоме клизе аутомобили, тандрчу расушена сељачка кола, дижу сиве, згуснуте облаке прашине, који се тромо разилазе и засипају њиве и људе на њима. Али та гушећа прашина као да не шкоди пшеници што је повила златно и тешко класје. Не шкоди она ни кукурузима што су већ у пасу, па им широка, зелена пераја радосно пјевају у топлом потоку златнога свијетла. Буја у њима снага напона, што је снажни коријенови узимају из плодне земље. А горућа зубље сунце поче земљу из које буја живот, у коју се лијева зној и руши снага.

Звезде изоштрене љуте косе и лијеже једно класје. Низ затегнуте сељачке крптењаче цурком тече зној. Жуљеве пеку на длановима, у мишицама се грчи умор, а за плећкама је пролом од напора који све више нараста. Дуг златан откос као бедем лијеже стрњиком, а жене и дјевојке свијетлим срповима га купе у рукавети и слажу на ужа. Каткад се само исправе, сабију у групу, а затим се снажна пресма младости:

„Ја не носим ципеле од бокса, допашћу се драгоме и боса“.

Сунце, ватрено око, све јаче мече. Сељачке, црне, жуљевите фуке све преданије тону у велики ритам рада. Није шала који ће пшеница, купи, веже и дјене у крстине. Нафака је то, рад, мука и напор од цијеле године. Стари реуматизми се распарили на топлини, утаили се болови у крстима, па се и задњи остатак снаге бацно на посао. Небо плати. Спустила се дријемајућа спарина. Дан је дуг као година. Малаксава се од умора што се увлачи у мишиће, у кости и крв. Како ли би годно тренутак одмора. Али одмора нема, не може га бити, јер се берићет купи један пут годишње. Један пут се у години жње, извлачи из шкрте земљине утробе благословени хљеб. И зато мравињак сељачка се не одмара, нити малаксава. Журно граби, отима, котрља се и посрће. Дошло је до руке, а ко зна докле ће вријеме послужити. Оно непознато, крвничко и подмукло вријеме, што грабежљиво виси у природи и преврне очас, па поквари све рачуне о доброј жетви.

И зато је све живо, двоножно измињело из села, па отима свој крвави зној, плодове муке напора. Одахнуће се тек кад се сапе једно, усушено зрњење у магаци. Не, не, ни тада се неће одахнути, јер ће на умор пасти бод, а лице ће се искривити од грча што долази оздољ равно из срца. Доћи ће затим трговац за стари дуг, за њим егзекутор, пајдур из општине и сви остали редом. Цакови ће излазити брзо, а магаци ће бити сваки даном све празнија. Сељак даје свима, али из срца чупа. У срцу се свака влат расла. Срце је дрхтало над њоме док је расла у њиви.

Коси се дозрела пшеница, па је зато цијело село у пољу. А црне, ниске кућице уморно и шутљиво чуче у жару љетњег поднева. По дворштима пишти гладна живина, мучу телад, рокају лапљиви прашчићи. Из ковачнице се чује звон челичног наковња и брундање мехова. По

гдјегде каква изнемогла старица затеће слабачким рукама ђерам и ожедњелој дјечици додаје воде.

На раскршћу села гдје се у лице сијеку као растворене ножице, диже се велика, бијела, двоспратна кућа. Од свих 285 нумера, то је највећа и најљепша кућа у селу. Та кућа опет је дика и понос газде Воје, дебелог, мјешинастог дућаније. Пауци распињу своје мреже по ћошковима и на пролазима испод подесних скровишта. Сеоски зеленаши су дрски па распињу своје бакалнице на раскршћима и највиднијим мјестима села. Тако е и газда Воја саградио своју кућу на средини села. Позади куће су сазидани велики кошери за кокуруз и магаци за пшеницу, штале за стоку и друге зграде за разну оставу. А све те зграде направиле су један велики дрвоковња и брундање мехова. По ришњи правоугаоник, који засађен кајсијама, трешњама и великим, крошњатим орахом. Под орахом је саграђен ладњак, у њему намјештен сто и прекривен бијелим чаршавом. За столом сједи газда Воја, јер у дућан ријетко ко долази у ове дане. Жена и дјеца још прије десет дана утишли су у бању. Налактно се газда Воја, а пред њим на столу растворена, велика и плава купусара, књига вересије. Прсти му лијено преврћу замашћене листове, а зелене, мацје очи, дубоко су упијају у разроке бројеве, па их горе сабирају у мјестима уз фантастично дометнуте каматњаче.

Испадне ли свота мала, онда се усне широко отромбоље и похлепно разувуку, а рука се механички маши оловке што лијено сједи за клемпавим уветом. Ето код Митрова имена занста је мало записано. Уписано је свега 69 динара. Гледа газда Воја тај број 69, а у свијести му израста висока и повијена прилика сељачка Митра Пакића. Лбкав је и шкрт то сељак, додаје од у мислима. Вриједан је као кртица, тачан на плаћању и сигуран на ријечи. Није лола, дангуба, нити воли да се мола по кафанама. Сав је прирастао за земљу, упио се у њу, копа је, оре, превће и циједи из ње задњу мрвицу рода. У крмцима му иде за руком, коњи су му добро урањени, а земља увијек на вријеме обрађена и прва у селу посијана. А у газда Војиној књизи вересије скупило се једно и чемерно само 69 динара дуга.

Зато се рука лагано спушта са оловком и дописује „разне робе за 54 динара“. Сад је свота постала округла и има три броја. Није ни то бог зна шта, али ипак некако је пристојније и љепше вијети. А кад буде вријеме да се плаћа Митар ће се презнојавати од домишљања. Мислиће минут, два, четврт, пола сата, чешати се чворноватим прстима по затиљку и напослијетку посумњати да је дигла жена без његова знања. Заплантеће му у уши од љутине, засврбјеће га дланови од муке, па ће жина извући своје кад се врати кући.

Али на крају ипак Митар ће развезати пешкир и платити, а нешто чудно као сумња голица ће му душу.

Тако редом газда Војине очи пипају имена сељачка и на крају дописују оно „разне робе“. Зрно по зрно погача, мисли листајући купусару он, а велики је увар кад се откине банка ту, тамо двије, онамо три, а с Митрових леђа читавих пет и више. И тако редом на свих 285 нумера. И тако редом на све нумере из дванаест околних села. Жању сељаци у жарком румениду запаљеног поднева и купају се због сваког зрна у властитом зноју. Жање и газда Воја у дебелој ладовини крошњавог ораха са зарезатом оловком у руци и оним што се на крају допише „разне робе“. Жање он, а на гојазним, рутавим прсима раскопчала му се модра, свилена кошуља, а се тако дебела ладовина несметано увлачи и пријатно му голица руменкасто тијело, што слатко плива од здравља и задовољства. Плива срећно и мозак газда Војин, јер оловка брзо и лагано жање у књизи вересије. „Свима помало, а мени доста“ заврши он мисао.

А кад је жетва завршена, оловка опет лијено сједи за ово, док дука вади сребрну табакеру, па онда полако пипајући припаљује дринску цигарету. Сладак, миришљав дим се голицава шири и у великим, плавим колувовима мота око црвене главе. Зелене очнице лукаво прате игру дима, а рићи увитљени бркови задовољно се костреће. И док се дим расплињава, мисли се у глави згушњавају у бројке, у цакове пшенице, у мјешнице и облигације. Жање без умора то газда Воја у дебелој хладовини ораха. Читава брда, тешког, пшеничног зрна лећи ће на подове његових магаци, па ће све од тежине да зашкрипи и од топлоте да замирише хљебом као душа.

И тако из године у годину. Његова је жетва све већа, све богатија. Његове су магаци све пуније, а чардаци се никад не празне. Све више кола и цакова долазе пред његове магаци, а све је више сељачких имена и нумера у његовој књизи вересије. Опет из свега тога излеже се све више новаца. То газда Војино имање расте у ширину, висину, дебља, коти се и таложи као да ријека наноси. Са богатством расте и газда Војин углед, слава и памет. И моћ да боме расте, јер памет није у глави већ у пуним џеповима. А снага је опет у магацима пуним пшенице, у чардацима пуним златних клицова, јер људи су као стока, морају се понизити, морају да моле за хљеб што су га стварале њихове руке. Зча све то газда Воја, па зато блажено плива мислима у дебелој хладовини крошњавог ораха.

Баш тог момента прашњав и

Рукописе и све остало слати на Уредништво и Администрацију листа „Земљорадник“ Балканска 14-1. — Београд. Претплату и добровољне прилоге на наш чековни рачун бр. 60.938.

ознојен ућера у дворшће бицикле газда Лука, одложи га у страну и широким рукавом обриса знојно чело:

— Лако је теби. Окрећеш се ладовином испод ораха и само мислиш шта би пригњеччио. Распртано си трбушину као трудна женетина, па се само ракољеш око млатки кад ти која наврати у дућан. Ја бих рекао да ти једини знаш зашто живиш?

— И тебе посао сатрије. Обкорачиш бицикле и само надгледаш како слуге и надничари косе. Подвикнеш по кадкад на раднике и онда се извалиш у ладовину, па само смишљаш згодну прилику, да што младо пригњеччиш, рече газда Воја и потапша Луку по плећкама.

— Море, ова година подбацће скоро за пола пшеницом. Влат изгледа добар, али кад га сатареш, полвица је шувелјева. Моје су њиве ране па су добро изнијеле. Их, што ће бити ове године цијена!

— А како дугови? Одрађује ли се што?

— Ђене, ђене. Знаш сиротиња плати, а ако не може онда одради. Тешко ти је са овим малко стојећим људима. Него ја сам хтео мало кафе?

— За тебе ће бити. Знаш ми морамо да се помажемо, само

је опет поскочило. Ето рат је у свијету па расте. Кажем ти добро би било да се снадијеш. Нек се нађе злу нетребало. Истина ја сам се снадио. То ми је посао. Имао сам нос, па сам осјетио да ће кренути цијена свему. Овакво вријеме ријетко се двапут доживи. А кад је онда не пуштај га из руку.

— Ови што читају новине кажу да је одређена цијена пшенице. Монополисаће се кажу све и де онда врдни?

— Бе, ти тикво шупља. Ко мени шта може? Ако неће пошто ја оћу кажем нема и квит посла. А кад догори до нокага, онда се не пита шта кошта. Само да ми се како ријешити те проклете набављачке задруге. Али ка доћерам учу, прснуће то преко ноћ!

— И мени је вала као кост у грлу. Све се мота и петља. Одвраћа сељачке да не залажу земљу, а сад чујем да оснива житарску.

— Зар и то, рђа проклета? И ту обојица тону у мисли Један сања о каматама, цаковица пшенице и великим гомилма новца. О томе како ће још сјутра у град до посланика, начелника и свих који ведре и облаче да уклони учу. Други сања о великој цијени, зими и сељачкој оскудици, куповини земље. А напољу пече сунце, издахују хосе и лијеже златни талас пшенице. Жетва ће за неке бити оскудна и мршава, за друге дебела и обилна.

Душан Баранин

Земља је ова наш љубљени дом

Хиљаде дугих, сељачких љета знојем и крвљу топили смо поља. Свакој смо најезди били мета и увијек били на домаку покоља.

Па никад воља клонула нам није, нити се глава повила пред силом. У нама снага исконска се крије и ако земљу оремо са рилом.

Код сваке наше пободене међе знакови борба и победа стоје. Остатци бунта јуначког нам пређе, слобода и право то су наше боје.

Стотину пута Голготу смо прешли и снагом својом ропства искидали ланце. Свуда смо спомен оставили роду, а мраморјем све смо обасули кланце.

Будућност љепшу новаћемо сами, силнику сваком постаћемо гром. Нећемо живот у ропству и таму, земља је ова наш љубљени дом.

ДУБИН

Кренимо најпре

Кренимо напред, сви раме уз раме Рушимо препреке и газимо кланце. Кренимо напред, у светлост из таме И кидајмо ропске окове и ланце.

Кренимо напред, газимо куражно Бацајмо јарам са грбаче своје! Па жуљевитим рукама снажно Стегнимо заставу зелене боје.

Кренимо напред, ено тамо у таму Наша се звезда сјаји и блиста. Кренимо браћо, ми нисмо сами С нама је моћ и сила праведнога Христа.

ГОЈКО ПИШТАЛО

На ма какву свечаност будете пошли, славу, свадбу, сабор или црквену славу, понесите и продајте наш лист „Земљорадник“. Тиме служите најбоље својим сопственим интересима.

Пошаљите нам свој прилог, да би помогли ширење просвете на селу, и економском буђењу сељачка. Јер, село је и јуче и данас, било и остаје једини резервоар народне снаге и боље будућности.